

ГУРТКОВА РОБОТА – НЕВІД’ЄМНА СКЛАДОВА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В СУЧАСНОМУ ЛІЦЕЇ

У статті розкрито значення позаурочної роботи учнів як важливого компоненту навчально-виховного процесу в професійних ліцеях. Зазначено, що однією з ефективних організаційних форм позаурочної роботи є гурток. Гурткові заняття забезпечують не лише вагомим підвищенням теоретичної та практичної підготовки вихованців, а й створюють сприятливі умови для досягнення ними високого рівня знань, умінь і навичок.

Проаналізовано особливості організації та проведення гуртка "Я – учасник дорожнього руху", що розрахований на учнів сучасного ліцею (на прикладі Сосницького професійного аграрного ліцею) і має на меті донести учням важливість знань правил дорожнього руху та медичної підготовки в умовах сучасного життя. Також даний гурток є першою сходинкою в підготовці учнів до майбутнього навчання в автошколах для отримання посвідчення водія. Розроблено пояснювальну записку і тематичний план гуртка.

Ключові слова: гурток, позаурочна робота, професійний ліцей, правила дорожнього руху, долікарська допомога, учасник дорожнього руху.

Від якості, глибини та обсягу знань, якими оволодіває молоде покоління, значною мірою залежить прогрес суспільства. Тому на сучасному етапі модернізації системи освіти України невідкладним завданням сучасного ліцею є створення необхідних умов для творчого, інтелектуального, духовного й фізичного розвитку учнів у навчальній і позаурочній діяльності. При цьому важливого значення набуває позаурочна робота, що дає змогу учням здобути поглиблені знання, задовольнити свої запити й інтереси, розвивати здібності й таланти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми удосконалення навчально-виховного процесу в професійно-технічних навчальних закладах знайшли своє відображення у роботах таких науковців: Л. Волович, В. Боярчук, О. Дубинчук, М. Думченко, А. Кирсанов, В. Паламарчук, В. Скакун, Г. Цибульська та інших. Формування професійних знань учнів ПТНЗ у процесі позаурочної роботи вивчали С. Батишев, Р. Гуревич, Н. Ничкало, І. Петрова та інші.

Мета статті: проаналізувати особливості організації та проведення гуртка "Я – учасник дорожнього руху" для учнів професійного аграрного ліцею, розробити тематичний план гуртка.

Виклад основного матеріалу дослідження. Л. Канішевська визначає позаурочну діяльність як систему організованих і цілеспрямованих занять, які проводяться в позаурочний час для розширення й поглиблення знань, умінь і навичок, розвитку самостійності, індивідуальних здібностей і нахилів учнів, а також задоволення їхніх інтересів і забезпечення корисного відпочинку [1].

Позаурочна робота – надзвичайно важливий компонент навчального процесу, що відбувається за взаємодії розуму, волі, емоцій учнів і вимагає чіткої організації.

Навчальна і позаурочна робота мають однакову мету, але позаурочна робота з учнями професійного ліцею має певні особливості. Перш за все позаурочна робота організовується на основі добровільної участі в ній учнів. Залежно від інтересів і уподобань учні записуються в гуртки, секції, товариства тощо. За власним бажанням беруть участь у масових, групових чи індивідуальних формах роботи або окремих заходах. В умовах добре продуманої й організованої позаурочної роботи є можливість залучити до неї всіх без винятку учнів.

Другою особливістю позаурочної роботи є те, що зміст цієї роботи не пов'язаний і не обмежений рамками обов'язкової та єдиної для всіх навчальних закладів програми, а залежить від бажань, певних запитів самих учасників, а також від конкретних умов, що склалися в професійному навчальному закладі, зокрема, наявності спеціалістів, особливостей матеріальної бази тощо. Для проведення такої роботи в кожному навчальному закладі складаються певні програми і рекомендації, але вони повинні мати лише рекомендаційний характер та бути певними орієнтирами в роботі. На основі таких програм керівники складають плани роботи на семестр або навчальний рік.

Однією з ефективних організаційних форм позаурочної роботи є гурток. Добре спланована гурткова робота аж ніяк не перевантажує учнів. Навпаки, вона значно полегшує сприйняття та засвоєння матеріалу на уроках, допомагає учням працювати за покликанням. У процесі гурткової роботи педагог має змогу глибше пізнати особистість кожного вихованця, допомогти йому самовизначитись. Гурткова робота нерозривно зв'язана з навчально-виховним процесом, що здійснюється на уроках і ґрунтується на знаннях і навичках, набутих учнями на заняттях. Характерною особливістю гурткової роботи є те, що

вона не регламентується обов'язковими програмами, а це надає їй гнучкості і дозволяє краще враховувати прагнення кожної дитини.

Цінність гурткової роботи полягає в тому, що вона, в деякій мірі, вирішує проблему організації вільного часу учнів, задовольняє їх різноманітні інтереси, активізує пізнавальну діяльність учнів, тощо. Активізуючи пізнавальну діяльність учнів, вона в той же час створює умови для практичного застосування одержаних ними знань.

Головною метою позаурочної гурткової роботи в сучасному ліцеї є: створення умов для творчого, інтелектуального, духовного та фізичного розвитку дітей та учнівської молоді у вільний від навчання час, підготовка до майбутнього життя в умовах переходу до ринкової економіки, задоволення їх освітніх потреб. За правильної постановки гурткової роботи значно зростає пізнавальна пошукова і творча активність учнів, вищим стає рівень їхнього психолого-педагогічного розвитку та вихованості.

У гуртковій роботі, учні проявляють себе з іншого боку, вони більш активно включаються в роботу, пропонують нові, творчі підходи до вирішення проблем різного характеру, і найголовніше, вони задають цікаві та водночас складні запитання, що не є характерним для звичайного процесу навчання.

Представлене нами планування гуртка "Я – учасник дорожнього руху" є необхідною умовою підготовки учнів із теоретичних та практичних аспектів правил дорожнього руху та медичної підготовки у позаурочній роботі.

Актуальність даного гуртка викликана тим, що ситуація на автошляхах України протягом останнього десятиріччя істотно змінилась і продовжує інтенсивно змінюватись. Дороги і вулиці міст, сіл наповнюються потужними автомобілями, які мають добру маневреність, швидкий розгін і різке гальмування. Нерегульованість багатьох питань у сфері законодавства призвела до зниження дисципліни учасників руху, збільшення кількості дорожньо-транспортних пригод та травматизму на дорогах.

Дана програма розрахована на учнів сучасного ліцею (на прикладі Сосницького професійного аграрного ліцею) і має на меті донести учням важливість знань правил дорожнього руху та медичної підготовки в умовах сучасного життя. Також даний гурток є першою сходиною в підготовці учнів до майбутнього навчання в автошколах для отримання посвідчення водія.

Цей курс дає змогу відкрити учню в собі нові можливості та певний потенціал для успішного виконання своїх обов'язків як учасника дорожнього руху.

Найважливіше завдання гуртка "Я – учасник дорожнього руху" – сформувати вміння дотримуватись правил дорожнього руху та виховати культуру особистої безпеки.

На заняттях гуртка учні зможуть опанувати знання з правил дорожнього руху та першої медичної допомоги. Практичні роботи дадуть змогу краще засвоїти та закріпити знання з різних тем. З метою більш ефективного і зрозумілого викладу матеріалу доцільно використовувати макети, зображення, креслення перехрест'я міста чи населеного пункту в якому безпосередньо розташований навчальний заклад. У процесі вивчення питань про першу медичну допомогу гуртківці матимуть змогу поглибити свої знання отримані в шкільному курсі біології та анатомії людини. Курс гуртка містить теми, які розвивають інтерес у учнів до занять, самостійної роботи, пробуджують почуття відповідальності та гуманності.

Мета даного гуртка: формування компетентності особистості при вивченні теоретичної, практичної частини правил дорожнього руху та використання їх в умовах дорожнього руху.

Основні завдання гуртка:

- засвоєння учнями знань з правил дорожнього руху;
- формування практичних навичок надання першої долікарської допомоги потерпілим;
- виховання поваги, толерантного ставлення до учасників дорожнього руху та працівників поліції;
- виховання культури поведінки та дорожнього етикету в умовах дорожнього руху;
- виховання бережливого ставлення до навколишнього середовища;
- формування особистісного та соціально-значимого досвіду безпечної поведінки на дорогах;
- розвиток умінь орієнтуватися у дорожньо-транспортних ситуаціях.

По закінченню навчання учні повинні знати:

- свої права та обов'язки як учасника дорожнього руху;
 - правила переходу вулиць на регульованих пішохідних переходах, безпечні місця переходу дороги у своєму селищі, місті;
 - правила користування громадським транспортом, очікування громадського транспорту, посадки та висадки пасажирів;
 - правила поведінки у салоні транспортного засобу, під час зупинки громадського транспорту;
 - порядок сигналів світлофора та регулювальника, їх значення;
 - порядок дій при дорожньо-транспортних пригодах;
 - основи домедичної допомоги;
 - правові норми взаємодії учасників дорожнього руху.
- Учні повинні вміти:
- орієнтуватися на дорозі та різних її частинах під час руху;
 - правильно оцінювати ситуацію та прогнозувати її розвиток;
 - розпізнавати дорожні знаки, попереджувальні пристрої, написи та позначення;
 - керуватися дорожньою розміткою, сигналами світлофора та регулювальника;

– надавати першу медичну допомогу потерпілим у дорожньо-транспортних пригодах.

Матеріально-технічне забезпечення: наочні посібники, роздатковий матеріал, макети перехресть, електрифіковані стенди світлофорів, плакати, діафільми, кінофільми, комп'ютерна техніка, програмне забезпечення.

Комплектація гуртка: до гуртка приймаються учні I курсу, які не мають медичних протипоказань. Кількісний склад групи – 15 осіб. Набір в гурток проводиться на початку навчального року.

Гурток розрахований на 1 рік навчання – 72 години, з них 36 теоретичних та 36 практичних занять. Загальна кількість годин на тиждень – 2.

Заняття в гуртку є підготовчим етапом для вивчення повного курсу ПДР (II курс відповідно до навчального плану) учнями, які навчаються за спеціальністю "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва; слюсар з ремонту с/г машин та устаткування, водій автотранспортних засобів категорії "С".

А для учнів спеціальності "Кухар, кондитер" – це підготовчий етап до навчання на курсах підготовки водіїв категорії "А", "А₁". У 16 років, тобто на II курсі, учні зможуть отримати посвідчення водія вищевказаних категорій, пройшовши підготовчі курси.

Отже, запропоновані заняття дадуть можливість сформувати в гуртківців базу знань, яку вони зможуть використовувати не тільки в повсякденному житті щодо забезпечення безпеки себе та оточуючих на дорозі, а і у вивченні повного курсу ПДР безпосередньо під час навчання в ліцеї, або на курсах підготовки водіїв, що в значній мірі полегшить вивчення і збільшить кількість вільного часу.

Форми контролю. Після закінчення циклу занять за кожною темою проводиться контроль, аналіз та корекція знань гуртківців. По завершенні роботи гуртка учні складають іспити з правил дорожнього руху та медичної підготовки.

При роботі гуртка доцільно використовувати наступні методи навчання: лекція, розповідь, пояснення, бесіда, демонстрування та ілюстрування, практична робота. Під час занять також використовуються дидактичні ігри: настільно-друковані, словесні, ігри-подорожі, сюжетно-рольові ігри, ігри-змагання тощо.

Пропонуємо на розгляд тематичний план гуртка "Я – учасник дорожнього руху" для учнів Сосницького професійного аграрного ліцею.

Таблиця 1

Навчально-тематичний план гуртка "Я – учасник дорожнього руху"

	Кількість годин		
	усього	теоретичних	практичних
Розділ 1. Вступ.	2	2	-
Розділ 2. Правила дорожнього руху.	55	23	32
Тема 2.1. Загальні положення. Основні поняття та терміни. Обов'язки та права учасників дорожнього руху.	5	3	2
Тема 2.2. Дорожні знаки.	6	2	4
Тема 2.3. Дорожня розмітка і дорожнє обладнання.	5	2	3
Тема 2.4. Регулювання дорожнього руху.	5	2	3
Тема 2.5. Порядок руху, зупинки та стоянки транспортних засобів.	6	2	4
Тема 2.6. Проїзд перехресть.	5	2	3
Тема 2.7. Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування та залізничних переїздів.	5	2	3
Тема 2.8. Особливі умови руху.	5	2	3
Тема 2.9. Перевезення людей та вантажів.	4	2	2
Тема 2.10. Вимоги до технічного стану та обладнання транспортних засобів.	5	2	3
Тема 2.11. Номерні, розпізнавальні знаки, попереджувальні пристрої, написи та позначення.	4	2	2
Розділ 3. Медичне забезпечення безпеки дорожнього руху.	13	9	4
Тема 3.1. Основи анатомії та фізіології людини.	2	2	-
Тема 3.2. Склад автомобільної аптечки.	1	1	-
Тема 3.3. Стан небезпечний для життя.	2	2	-
Тема 3.4. Перша допомога при травмах.	3	1	2
Тема 3.5. Послідовність дій при наданні першої допомоги потерпілим у ДТП.	3	1	2
Тема 3.6. Алкоголь, наркотики та їх шкідливий вплив на учасників дорожнього руху.	2	2	-
Розділ 4. Підсумкове заняття.	2	2	-
Разом	72	36	36

Висновки. Отже, позаурочна робота в сучасному ліцеї є одним із засобів всебічного розвитку особистості учня і сприяє не тільки задоволенню інтересів і запитів учнівської молоді, а й розвитку її творчого потенціалу, нахилів і здібностей у різних сферах діяльності та спілкування.

Гурткові заняття забезпечують не лише вагоме підвищення теоретичної та практичної підготовки вихованців, а й створюють сприятливі умови для досягнення ними високого рівня знань, умінь і навичок.

Використанні джерела:

1. Базильчук Л.В. Організація позакласної роботи в школі як педагогічна проблема / Л.В. Базильчук // Методи і засоби забезпечення інноваційності едукативного процесу в закладах освіти: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Черкаси, 24–25 квітня 2008 р. – Черкаси: Вид. від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. – С. 4–6.
2. Гармаш С.А. Включення старшокласників у позакласну виховну роботу з метою їх самореалізації / С.А. Гармаш // Гуманізація навчально-виховного процесу: зб. наук. пр. – Слов'янськ: Видавничий центр СДП, 2004. – Вип. 12. – С. 284–287.
3. Закон України Про професійно-технічну освіту [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/103/98-вр>
4. Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) світи [Електронний ресурс] / Навчальні матеріали онлайн. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1417012055041/pedagogika/kontseptsiya_rozvitku_profesiyno-tehnichnoyi_profesiynoyi_osviti_ukrayini_shlyahi_vdoskonalennya
5. Носовець Н.М. Гурток як форма організації позаурочної роботи учнів професійно-технічних закладів / Н.М. Носовець, О.В. Кудлай // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Випуск 124. Серія: Педагогічні науки. – Чернігів: ЧНПУ, 2015. – С. 174-177
6. Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах : наказ Міністерства освіти і науки України № 419 від 30.05.2006 // Інформ. зб. МОН України. – 2006. – №28. – С. 16 – 32.
7. Фіцула М.М. Педагогіка: [навч. посібн.] / М.М. Фіцула. – К.: Акадкмвидав, 2006. – 560 с.

Andriyenko A., Nosovets N.

CIRCLE WORK IS AN INTEGRAL PART OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN THE MODERN LYCEUM

In the article it is disclosed the importance of extracurricular work of students as an important component of the educational process in vocational high schools. Extracurricular educational work is a purposeful work which is carried out during afterschool hours and aimed at broadening and deepening of the knowledge, skills and abilities of students to develop their individual abilities and inclinations, scientific outlook, to meet the interests and provide organized entertainment. It is emphasized the fact that this work is based on the interests and desires of students, their level of development and is based on initiative, voluntary activity and will of students. It is noted that one of the most effective organizational forms of extracurricular work is a circle. Circle classes do not only provide significant improvement of theoretical and practical training of students, but also create favorable conditions for the achievement of a high level of knowledge and skills.

It was analyzed the features of the organization and holding of the group "I am the member of the traffic", which is designed for modern students of the lyceum (for example Sosnitsky professional agrarian lyceum) and aims to convey to students the importance of knowledge of traffic rules and medical training in modern life. Also, this circle is the first step in preparing students for future learning in driving schools to obtain a driving license. The aim of the circle is to develop individual competence in the study of theoretical, practical part of traffic rules and using them in traffic.

It is developed an explanatory note and a themed plan of the circle. The most important task of the circle "I am the member of the traffic" is to form the ability to keep to general traffic rules and raise the culture of personal safety. During training, the students learn the practical skills to provide first aid to victims; the lessons are aimed at forming culture of behavior and road etiquette in traffic, the development of skills to navigate in traffic situations. The course of the circle contains topics that develop interest in students to lessons, independent work, evoke a sense of responsibility and humanity.

Key words: circle, extracurricular work, vocational lyceum, traffic rules, first aid, member of traffic.

Стаття надійшла до редакції 07.11.2016 р.